

## **Problematická ustanovení zákona na ochranu zvířat proti týrání z pohledu zkušeností získávaných s tímto zákonem v akademickém prostředí**

Večerek, V., Voslášková, E., Chloupek, P.

Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, Fakulta veterinární hygieny a ekologie

V současné době uplynulo 25 let od vzniku zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání (vydán v roce 1992). Přijetí tohoto zákona bylo přelomovým krokem, neboť vyplnilo několik desítek let trvající absenci samostatného zákona na ochranu zvířat na našem území. Do současnosti byl tento zákon již 14krát novelizován, ať už v souvislosti s měnicími se požadavky na ochranu zvířat na úrovni EU nebo v reakci na řešení aktuálních problémů v oblasti ochrany zvířat na národní úrovni. Lze konstatovat, že od doby vydání zákona na ochranu zvířat proti týrání prodělala ochrana zvířat významný vývoj, jehož celkovým výsledkem je posílení ochrany zvířat proti týrání. Nicméně stále však zůstává řada oblastí zacházení se zvířaty, kde je současná úprava nevyhovující anebo chybí, a je proto potřebné podporovat další vývoj zákona na ochranu zvířat a s ním související předpisy ve smyslu posilování ochrany zvířat a dobrých životních podmínek pro zvířata i v dalších oblastech jejich chovu, přepravy a dalšího nakládání s nimi.

**Z pohledu zkušeností s dosavadní úpravou zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, získaných v rámci výkladu v průběhu výuky studentům Veterinární a farmaceutické univerzity Brno a také na základě zpětné vazby od studentů, zejména ve smyslu pochopení jednotlivých ustanovení a možností jejich interpretace, lze shrnout připomínky k zákonu následovně.**

### **1) Definice zvířete**

Definice zvířete vymezuje působnost zákona na zvířata obratlovce (nikoliv však plody nebo embrya), nicméně část týkající se pokusných zvířat rozšiřuje tuto oblast i nad rámec této základní definice, tj. mimo účel zákona (např. na hlavonožce - § 3 písm. j).

### **2) Kategorie zvířat**

Zákon vytváří základní kategorie zvířat : hospodářské zvíře, zvíře v zájmovém chovu, volně žijící zvíře, pokusné zvíře. Nicméně měl by z pohledu jednoznačnějšího uplatňování ustanovení zákona vyřešit úpravu pro překryvné kategorie zvířat – např. zvířata cirkusů (zájmové x hospodářské x volně žijící), zoologických zahrad (zájmové x hospodářské x volně žijící) atd.

### **3) Pojmy**

Pojmy používané v zákoně nejsou vymezeny a jejich používání nevytváří logický systém jejich uplatňování v jednotlivých ustanoveních (dáno postupným vznikem normy přidáváním různých ustanovení v různých dobách). (*připomínka zásadní*)

Pojmy nejsou definovány, nicméně od jejich výkladu se odvíjí z jednotlivých ustanovení další dopady na chovatele a další subjekty aj. Nutnost definice vyplývá z potřeby jednoznačného výkladu pojmů pro používání zákona běžným občanem, který je má zákonem řídit.

**strach** = není definován ale používán (např. § 3 odst. 1 písm. t) a další

**stres** = není definován ale používán (např. § 4 odst. 1 písm. j)

**bolest** = není definován ale používán (např. § 3 odst. 1 písm. m)

**utrpení** = je definován (§ 3 odst. 1 písm. l), nicméně bez vazby na další pojmy a jejich vymezení

**poškození zdraví** = není definován, ale používán jako poškození (např. § 3 odst. 1 písm. t), nebo jako poškození zdraví (§ 4 odst. 1 písm. m), někde používán pojem poranění (§ 4 odst. 1 písm. n)

**porucha zdraví** = není definován ale používán, někde používán pojem zdravotní porucha (§ 3 odst. 1 písm. l)

**smrt** = není definován ale používán

#### 4) Struktura zákona

Uspořádání zákona znamenalo v průběhu jeho vývoje narušení logické struktury jeho členění, které by mělo zahrnovat následující části, důležité pro porozumění zákonu a uplatňování jeho jednotlivých ustanovení :

**Obecná stanovení** – vztahující se na všechny kategorie zvířat (účel zákona, pojmy, základní zákazy – zákaz propagace týrání zvířat, zákaz týrání zvířat, zákaz bolestivých zákroků na zvířatech, zákaz bezdůvodného opuštění zvířete, zákaz bezdůvodného usmrcení zvířete)

**Ochrana zvířat při chovu** (chov, zvláštní činnosti při chovu, veřejná vystoupení)

**Ochrana zvířat při přepravě**

**Ochrana zvířat při usmrcování** (odborná způsobilost, usmrcování, utrácení, porážení zvířat)

**Ochrana hospodářských zvířat**

**Ochrana zvířat v zájmových chovech** (zvířat v zájmových chovech, zvířata vyžadující zvláštní péči, toulavá a opuštěná zvířata, útulky)

**Ochrana volně žijících zvířat** (volně žijící zvířata, handicapovaná zvířata, záchranné stanice)

**Ochrana zoozvířat, zvířat cirkusů a jiných zvláštních kategorií zvířat**

**Ochrana pokusných zvířat**

**Orgány ochrany zvířat**

**Přestupky**

**Závěrečná ustanovení**

#### 5) Začlenění některých částí zákona

Začlenění některých částí zákona do jeho struktury je nelogické : např. část týkající se zásahů způsobujících bolest je začleněna do části s dominantním obsahem o usmrcování zvířat

#### 6) Vymezení pojmu týrání (§ 4)

Zákon vymezuje zásadní pojem týrání poměrně neuspořádaným a logicky nesouvisejícím výčtem příkladných činností považovaných za týrání, při větší novele by zasloužil tento pojem přehlednější a logičtější uspořádání tohoto vymezení.

#### 7) Vymezení zákazu zásahů, které způsobují bolest (§ 7)

Vymezení se opírá o klíčový pojem bolest, jehož obsah však není v zákoně nijak upraven.

#### 8) Vymezení zákazu opuštění zvířete (§ 6)

Zákaz opuštění zvířete snad umožňuje vypouštění volně žijících zvířat, ale i dalších např. koček do prostředí, nicméně vymezení je velmi vágní, chybí určení, kdo posoudí, zda-li je to vhodné z hlediska stavu zvířete (veterinář ?) a podmínek prostředí (odbor ochrany životní prostředí ?).

## **9) Vymezení zákazu bezdůvodného usmrcení zvířete (§ 5)**

Zákon by mohl být v této části více upřesněn :

Důvod k usmrcení :

§ 5 odst. 2 písm. e) – vypustit „při ochraně před nákazami“ = mimořádná vet. opatření mohou být i z jiných důvodů než kvůli nálezům (např. hygienická opatření bez nálezů)

§ 5 odst. 2 písm. g) – zjednodušit definici regulace (málo srozumitelná) : např. soubor opatření k udržení populace zvířat v určitém počtu, odpovídajícím podmínkám chovu nebo výskytu zvířat, s cílem zabránit utrpení zvířat, ohrožení jiných populací zvířat, šíření nálezů, působení škod a nebo jiných nežádoucích vlivů,

§ 5 odst. 2 písm. i) – více upřesnit uložení zvláštních opatření v případě nemožnosti identifikovat zvíře tak, že „zvíře“ nahradit „tura“, současné znění u běžného občana vyvolává dojem, že se vztahuje i na psy a kočky v útulcích (a to nikoli)

## **10) Vydání zvířete k jinému účelu než neodkladnému a bezbolestnému usmrcení (§ 4 odst. 1 písm. d)**

Uvedené vymezení nepostihuje stav, kdy nevyhlášeně nemocné zvíře s jistou mírou utrpení by nemělo být usmrceno (např. v případě amputace končetiny, vyoperování očního bulbu apod. – kdy jde nepochybně o nevyhlášený stav v důsledku předchozí nemoci s následným utrpením (je zde zdravotní porucha) a přesto by mělo být žádoucí tato zvířata neutráčet; ponechání současného znění nutí chovatele a vet. lékaře k nerespektování tohoto ustanovení.

## **11) Znečitlivění při některých zákrocích (§ 7 odst. 4)**

Zákroky povolené bez znečitlivění u mladších zvířat prováděné se znečitlivěním u starších zvířat – bylo by vhodné pro jednoznačnost doplnit : odborně způsobilou osobou (s odkazem na zákon o veterinární péči).

## **12) Podmínky v přepravních prostředcích (§ 8e odst. 2 písm. a)**

Ustanovení ukládá dostatek prostoru pro zvířata a proudění vzduchu pro případ, že zvířata stojí, nově by mělo být upraveno ...dostatečné proudění vzduchu nad zvířaty, když stojí v přirozeném postoji, aniž by byl omezen jejich přirozený pohyb. (v souladu s předpisy EU)

## **13) Zajišťování pohody zvířat (§ 12) (připomínka zásadní)**

Chovatel je povinen zajistit pohodu zvířat v souladu se získanými zkušenostmi a vědeckými poznatky. Pohoda zvířat není v zákoně nikde definována a její výklad je i ve vědeckých zdrojích velmi problematický. V zásadě tak toto ustanovení umožňuje postihovat každého chovatele, a nebo jakoukoli dozorovou aktivitu bez postihu chovatele za neplnění pohody zvířat. Je třeba rozlišovat ochranu zvířat proti týrání a pohodu zvířat. Má-li zákon se rozšířit i do oblasti pohody zvířat (což je žádoucí), je třeba tuto oblast pro její rozsah zpracovat samostatně do zvláštní části a především vymežit, co ve smyslu zákona se rozumí pohodou zvířat.

## **14) Způsobilost k chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči (§ 13 odst. 5)**

Ukazuje se že zletilost není dostatečnou zárukou způsobilosti osoby poskytnout zvířeti patřící k druhu vyžadující zvláštní péči odpovídající péči. Neodpovídá to ani požadavku usnesení Mnohostranných konzultací smluvních stran Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu (Usnesení o držení volně žijících zvířat jako zvířat v zájmovém chovu),

kteří uvádí, že chovatel musí mít odpovídající znalosti k tomu, aby byl schopen uspokojit fyziologické a etologické potřeby zvířete po celou dobu jeho držení.

#### **15) Povolení k chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči (§ 13 odst. 7)**

Ukazuje se nezbytné sjednotit požadavky na podmínky chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči tak, aby krajské veterinární správy nepožadovaly různé podmínky, tzn. sjednocení vnitřním předpisem SVS a nebo vyhláškou.

#### **16) Podmínky pro zvířata zájmových chovů v době, kdy jsou umístěna v obchodech a v místech prodeje (§ 13a odst. 5)**

Vyhláška nebyla ještě vydána.

#### **17) Odchyt do sítí (§ 14 odst. 1 písm a) a odst. 6)**

Ustanovení komplikuje případnou potřebu odchytu ryb – volně žijících zvířat - do sítí v souladu se zákonem o rybářství. Ryby v rybnících nejsou všechny hospodářskými zvířaty (je zde řada druhů, které jsou volně žijícími zvířaty), nicméně jsou chyceny do sítí při podzimním výlovu, to pravděpodobně představuje rozpor se zákonem, který není řešitelný současnou úpravou. ~~Obdobně může se jednat o případnou potřebu odlovů volně žijících ryb ve velkých tocích nebo přehradách.~~ Zákon by měl umožnit odlov ryb – volně žijících zvířat – v souladu se zákonem o rybářství tak, aby výlovy rybníků nebyly zatěžovány pochybností, zda se jedná o porušení zákona na ochranu zvířat proti týrání.

#### **18) Zakázané činnosti s volně žijícími zvířaty (§ 14 odst. 1 písm b)**

Znění : u nově narozených primátů indikuje výklad vztahující se jen na mláďata, nicméně skutečný obsah ustanovení by dnes měl postihovat všechna zvířata vyjmenovaných druhů a nikoli jen mláďata, vhodné by proto bylo na místo „nově narozená“, tak zvířata narozená po 1.3. 2004.

Také dikce výjimek je velmi nesrozumitelná, např. by pomohlo by uvést výjimku do závorčky, tj. „vyjma delfinovitých“.

Znění § 14 odst. b) týkající se zoologických zahrad je také je velmi málo srozumitelná pro člověka vybaveného průměrným rozumem – co je zakázáno a povoleno v zoologických zahradách ? “ a upřesnit jednoznačněji, co je umožněno v zoologických zahradách.

#### **19) Ochrana pokusných zvířat se nevztahuje na vyjmenované případy (§ 15 odst. 3 písm. b) (připomínka zásadní)**

Ochrana pokusných zvířat se nevztahuje na : nepokusné klinické veterinární úkony. Toto znění komplikuje výuku studentů veterinární medicíny, kdy činnost se zvířaty spojená s výukou je považována za pokus, účast studentů v ordinacích klinické veterinární praxe (VFU i jinde) by mohla vést k výkladu, že se jedná o pokusné veterinární výkony. Přijatelnější vymezení ustanovení by bylo : klinické veterinární úkony spojené s výukou v oblasti vzdělávání zaměřené na veterinární lékařství nebo veterinární hygienu (odkaz na zákon o vysokých školách).

#### **20) Působnost obce (§ 24 odst. 2) !!! (připomínka zásadní)**

Obec by mohla nově upravit pravidla pro pohyb na veřejném prostranství a vymezit prostory pro volné pobíhání nejen psů, ale i jiných zvířat (např. některá zvířata vyžadující (některé šelmy aj.) i nevyžadující (skot, koně, ovce, husy aj.) zvláštní péči by při současném znění nemohla být v pohybu omezena ale psi ano, což je jistě nevyvážené). Vhodné znění je na místo „psů“ použít pojem „zvířat“.

## **21) Pověření k výkonu dozoru (§ 26) !!! (připomínka zásadní)**

Na VFU Brno začínají absolvovat studium studenti studijního programu Ochrana zvířat a welfare, kteří by mohli z pohledu svého vzdělání provádět výkon dozoru, pokud budou pracovníky veterinární správy.

Vhodná by byla drobná úprava § 26 odst. 1 na znění podle zákona o vysokých školách : Pověřen výkonem dozoru může být pouze odborný pracovník s vysokoškolským vzděláním v oblasti vzdělávání zaměřeném na veterinární lékařství nebo veterinární hygienu (odkaz na zákon o vysokých školách), který získal osvědčení.....

## **22) Zkoušky k výkonu dozoru (§ 26c) !!! (připomínka zásadní)**

Na VFU Brno začínají absolvovat studium studenti studijního programu Ochrana zvířat a welfare, kteří by mohli z pohledu svého vzdělání provádět výkon dozoru, pokud budou pracovníky veterinární správy. Je vhodné jim umožnit vykonání zkoušky v odborném kurzu pro získání odborné způsobilosti k výkonu dozoru na úseku ochrany zvířat.

Vhodná by byla drobná úprava § 26 odst. 1 na znění podle zákona o vysokých školách : .... k výkonu dozoru na úseku ochrany zvířat pouze odborným pracovníkům s vysokoškolským vzděláním v oblasti vzdělávání zaměřeném na veterinární lékařství nebo veterinární hygienu (odkaz na zákon o vysokých školách). ...

## **Závěr**

V našem příspěvku jsme se pokusili identifikovat místa s problematickým výkladem, kterým by se měla věnovat pozornost při formulaci připravované novely zákona na ochranu zvířat proti týrání. Věříme, že novelizace zákona přispěje k jeho další precizaci, lepší srozumitelnosti a hlavně jeho realizaci v praxi, a tím ke zlepšení úrovně ochrany a welfare zvířat v ČR.

## **Literatura :**

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. *Sbírka zákonů*, 1992